

**Силабус освітнього компоненту
«ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ»**

Освітньо-професійна програма: «Середня освіта. (Географія. Історія)»
Спеціальність: 014 Середня освіта
 Першого (бакалаврського) рівня
Рік навчання: 1, 2 (денна форма), 3, 4 (заочна форма)
Семестр: 2, 3, 4 (денна форма), 5, 6, 7 (заочна форма)

Структурний підрозділ	Кафедра географії та методики її викладання, природничо-економічний факультет
Викладач: 	ПІБ: Чернюк Ганна Володимирівна Посада: доцент кафедри географії та методики її викладання Науковий ступінь: кандидат географічних наук Вчене звання: доцент E-mail: cherniuk@kpnu.edu.ua Робоче місце: навчальний корпус № 2 (вул. Татарська, 14), 6 ауд. (кафедра географії та методики її викладання). Профайл викладача https://geo.kpnu.edu.ua/sklad-kafedry/213-2/
Викладач: 	ПІБ: Матвійчук Борис Валерійович Посада: асистент кафедри географії та методики її викладання Науковий ступінь: Вчене звання: E-mail: _matviychuk.borys@kpnu.edu.ua Робоче місце: навчальний корпус № 2 (вул. Татарська, 14), 6 ауд. (кафедра географії та методики її викладання). Профайл викладача: https://geo.kpnu.edu.ua/sklad-kafedry/matvijchuk-borys-valerijovych/
Лінк на освітній контент дисципліни	https://moodle.kpnu.edu.ua/course/view.php?id=1511
Статус дисципліни	Обов'язковий освітній компонент професійної підготовки
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС / години	10 кредитів ЄКТС / 300 год.
Мова викладання	Українська
Форми здобуття вищої освіти	Денна, заочна

<p>Політика дисципліни</p>	<p>Академічна доброчесність. Передбачається, що у процесі вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи відповідальність їх порушення згідно Кодексу академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.</p> <p>Відвідування занять. Передбачається, що здобувачі вищої освіти систематично відвідуватимуть лекційні та практичні заняття, проявлятимуть старанність та відповідальність до навчання, вчасно виконуватимуть поставлені завдання, відпрацюватимуть пропущені заняття.</p> <p>Ініціативність здобувачів вищої освіти. Передбачається, що здобувачі вищої освіти проявлятимуть ініціативність та старанність у виконанні завдань самостійної роботи.</p>	
<p>Що будемо вивчати?</p>	<p>Фізико-географічні умови та ресурси України, особливості формування та сучасна структура (тектонічна, геологічна та геоморфологічна будова, гідро-кліматичні умови, ґрунтово-рослинний покрив та тваринний світ) ландшафтних комплексів регіонального рівня, закономірності їх поєднань та розміщення в межах України; особливості та закономірності просторової організації господарства, соціальної і політичної сфери України.</p>	
<p>Чому це треба вивчати?</p>	<p>Метою викладання навчальної дисципліни «Географія України» є формування у студентів науково-світоглядних уявлень про природу (тектонічну та геологічну будову, корисні копалини, рельєф, водні об'єкти, ґрунтовий покрив, рослинний та тваринний світ, фізико-географічні процеси та явища), населення, господарство і соціальну сферу України.</p>	
<p>Яких результатів можна досягнути?</p>	<p>Інтегральна компетенція</p>	<p>Здатність виконувати спеціалізовані практичні завдання та вирішувати проблеми з організації базової середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів педагогіки, психології, а також методики навчання та предметних знань з географії та історії і характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти.</p>
	<p>Загальні компетенції (ЗК)</p>	<p>ЗК 05 Здатність до вираження національної культурної ідентичності</p>
	<p>Фахові компетенції (ФК)</p>	<p>СК 02 Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів.</p> <p>СК 03 Здатність використовувати поняття, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному).</p> <p>СК 04 Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати і пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України.</p>
	<p>ПРН 01</p>	<p>Знання та розуміння основних концепцій, парадигм, теорій та загальної структури географічної та історичної наук, предмету їх дослідження, місця і зв'язків в системі наук, етапів історії розвитку географії.</p>

	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="590 150 710 250">ПРН 02</td> <td data-bbox="710 150 1452 250">Вільне володіння географічною та історичною термінологією і номенклатурою..</td> </tr> <tr> <td data-bbox="590 250 710 407">ПРН 03</td> <td data-bbox="710 250 1452 407">Розуміння освоєння механізмів функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих їх компонентів, вміння класифікувати зв'язки і залежності між компонентами, усвідомлення причин, перебігу і наслідків процесів, що відбуваються в них.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="590 407 710 530">ПРН 04</td> <td data-bbox="710 407 1452 530">Вміння пояснювати просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="590 530 710 687">ПРН 05</td> <td data-bbox="710 530 1452 687">Вміння пояснювати зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="590 687 710 766">ПРН 09</td> <td data-bbox="710 687 1452 766">Знання основних історичних подій та етапів розвитку світових цивілізацій та території України.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="590 766 710 934">ПРН 11</td> <td data-bbox="710 766 1452 934">Уміння охарактеризувати природні та суспільні просторові утворення, пояснити їх особливості і взаємозв'язки, сформовані географічним положенням та історичними чинниками.</td> </tr> </table>	ПРН 02	Вільне володіння географічною та історичною термінологією і номенклатурою..	ПРН 03	Розуміння освоєння механізмів функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих їх компонентів, вміння класифікувати зв'язки і залежності між компонентами, усвідомлення причин, перебігу і наслідків процесів, що відбуваються в них.	ПРН 04	Вміння пояснювати просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.	ПРН 05	Вміння пояснювати зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.	ПРН 09	Знання основних історичних подій та етапів розвитку світових цивілізацій та території України.	ПРН 11	Уміння охарактеризувати природні та суспільні просторові утворення, пояснити їх особливості і взаємозв'язки, сформовані географічним положенням та історичними чинниками.
ПРН 02	Вільне володіння географічною та історичною термінологією і номенклатурою..												
ПРН 03	Розуміння освоєння механізмів функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих їх компонентів, вміння класифікувати зв'язки і залежності між компонентами, усвідомлення причин, перебігу і наслідків процесів, що відбуваються в них.												
ПРН 04	Вміння пояснювати просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.												
ПРН 05	Вміння пояснювати зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.												
ПРН 09	Знання основних історичних подій та етапів розвитку світових цивілізацій та території України.												
ПРН 11	Уміння охарактеризувати природні та суспільні просторові утворення, пояснити їх особливості і взаємозв'язки, сформовані географічним положенням та історичними чинниками.												
<p>Як можна використати набуті знання та уміння?</p>	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географічної науки, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географії; - сучасну систему живих організмів та методологію систематики, біогеографії; - географічну термінологію та номенклатуру. <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - описувати основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих її компонентів, класифікує зв'язки і залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них; - пояснювати просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях; - застосовувати базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно - та суспільно-географічні явища і процеси, пов'язувати та порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії; - демонструвати уміння охарактеризувати регіони, ландшафти і біогеоценози, пояснити їх особливості і взаємозв'язки, сформовані географічним положенням та іншими географічними чинниками; - засвоїти теоретичні і практичні питання комплексного соціально-економічного аналізу території України; - засвоїти теоретичні і практичні питання комплексного соціально-економічного аналізу території України; - формувати в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій. 												

Зміст дисципліни	<p style="text-align: center;">Змістовий модуль 1</p> <p>Тема 1. Вступ. Об'єкт та предмет фізичної географії України. Тема 2. Фізико-географічне положення України. Годинні пояси. Тема 3. Дослідження природних умов і природних ресурсів України. Тема 4. Геологічна будова України. Тема 5. Палеогеографія антропогену. Тема 6. Геоморфологічна будова України. Тема 7. Загальні риси рельєфу. Тема 8. Кліматичні фактори. Розподіл кліматичних показників. Тема 9. Поверхневі і підземні води. Тема 10. Моря України. Тема 11. Водні ресурси і гідрологічне районування. Тема 12. Ґрунтовий покрив. Тема 13. Рослинний світ. Тема 14. Тваринний світ. Тема 15. Неприятливі природні процеси.</p> <p style="text-align: center;">Змістовий модуль 2</p> <p>Тема 16. Вступ. Об'єкт та предмет регіональної фізичної географії України. Тема 17. Ландшафтна карта України. Класифікація ландшафтів. Природна зона. Тема 18. Фізико-географічне районування України. СТО, схеми ФГР в різних джерелах. Тема 19. Регіон мішаних хвойно-широколистяних лісів. Тема 20. Регіон широколистяних лісів. Тема 21. Регіон лісостепової зони. Тема 22. Регіон степової зони. Тема 23. Регіон Українських Карпат. Тема 24. Регіон Кримських гір. Тема 25. Фізико-географічні основи раціонального природокористування в Україні.</p> <p style="text-align: center;">Змістовий модуль 3</p> <p>Тема 25. Вступ. Місце і роль курсу в системі наук, зв'язок з іншими науками. Тема 26. Територія, кордони, економіко-географічне положення України. Тема 27. Природно-ресурсний потенціал України та його економічна оцінка. Тема 28. Населення України. Історичні особливості та етапи розвитку продуктивних сил. Тема 29. Трудові ресурси безробіття. Ринок праці. Тема 30. Особливості господарства України в умовах розбудови незалежної держави. Тема 31. Металургійний комплекс. Тема 32. Машинобудівний комплекс. Тема 33. Хімічна і нафтохімічна промисловість України. Тема 34. Лісовиробничий комплекс України. Тема 35. Будівельний комплекс. Тема 36. Легка промисловість України. Тема 37. Соціальний комплекс України. Тема 38. Агропромисловий комплекс. Тема 39. Транспортний комплекс. Тема 40. Міжнародні економічні зв'язки України. Екологічна ситуація. Регіональні особливості екологічних проблем.</p>
Методи навчання	Словесні, наочні методи; дедуктивний, індуктивний, аналітичний, метод порівняння, узагальнення, конкретизація; пояснювально-ілюстративний метод, демонстрація, метод проблемного викладу матеріалу.
Інформаційне забезпечення	<p style="text-align: center;">Рекомендована література</p> <p style="text-align: center;">Змістовий модуль 1, 2 (Фізична географія України)</p> <p>1. Байцар А.Л. Фізична географія України : навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 358 с.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України: підручник. Київ:Т-во «Знання» КОО, 2006. 511с. 3. Національний атлас України/ [гол. ред. Л.Г.Руденко]. Київ: ДНВП «Картографія», 2009. 440с 4. Нетробчук І.М. Фізична географія України: практикум для лабораторних занять [студ.географ.ф-ту]/ Ірина Марківна Нетробчук, Сергій Володимирович Полянський. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2015. 140 с. 5. Чернюк Г.В., Любинська І.Б. Методичні рекомендації до вивчення номенклатури географічних назв з фізичної географії України та Євразії. Кам'янець-Подільський: «Географ», 2019. 44с. 6. Чернюк Г.В. Географічні кросворди (для перевірки засвоєння номенклатури географічних назв з Загального землезнавства, Геоморфології, Фізичної географії Євразії, Фізичної географії України). Кам'янець-Подільський: «Географ», 2018. 20с. 7. Чернюк Г.В., Любинська І.Б., Матвійчук Б.В. Робочий зошит для практичних занять з курсу «Географія України» (І частина). Кам'янець-Подільський: ТОВ «Рута». 2023. 63с. 8. Чернюк Г.В., Бойко Р.Д. Основи фізичної географії. Київ: ІСДО, 2020. 248с. 9. Чернюк Г.В., Лихолат В.К. Метеорологія і кліматологія. Навчальний посібник для географічних факультетів вищих навчальних закладів. Тернопіль: «Підручники і посібники», 2022. 112с. 10. Чернюк Г.В. Методичні рекомендації до вивчення номенклатури географічних назв з фізичної географії України та Євразії. Видання 4-те, виправлене і доповнене. Тернопіль: «Підручники і посібники», 2023. 48с. (і карта). <p style="text-align: center;">Змістовий модуль 3 (Економічна і соціальна географія України)</p> <ol style="list-style-type: none"> 11. Барановський М.О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018. 376 с. 12. Мезенцева Н.І. Економічна і соціальна географія України / Н. І. Мезенцева, К.В. Мезенцев навчально-методичний посібник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр, Київський університет, 2010. 239 с. 13. Немець Л. М., Сільченко Ю. Ю., Вірченко П. А. Економічна і соціальна географія України. Навчальний посібник. Харків, 2014. 265 с. 14. Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р. Географія. (9 клас). Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2017. 288с. 15. Соціально-економічна географія України / За ред. Шаблія О.І. Львів: Світ, 2000. 680 с. 16. Gregory D., Johnston R., Pratt G., Watts M., Whatmore S. (eds.). <i>Dictionary of Human Geography</i>. Blackwell Publ., 2009. 1052 p. 17. Hubbard P., Kitchin R., Valentine G. (eds.). <i>Key Texts in Human Geography</i>. London: SAGE, 2008. 236 p. 18. Kravchenko, V. V. <i>The Ukrainian-Russian Borderland: History versus Geography</i>. Toronto: University of Toronto Press. 2022. 315 p. 19. Mykytenko, O., et al. <i>Ukraine's Many Faces - Land, People, and Culture Revisited</i>. Bielefeld: transcript Verlag. Retrieved from OAPEN Library. 2023. 403 p/ [https://library.oapen.org/bitstream/id/dff0777d-d58e-473e-baf3-47fd36ec1563/9783839466643.pdf] 20. Rudnytskyi, S. <i>Ukraine: The Land and Its People, an Introduction to Its Geography</i>. Reprint edition. Project Gutenberg. 2023. 598 p. [https://www.gutenberg.org/ebooks/71254]
<p>Обсяг дисципліни (години) та види занять</p>	<p>Денна форма здобуття вищої освіти: лекції (56 год.), практичні заняття (64 год.), самостійна робота (180 год.). Заочна форма здобуття вищої освіти: лекції (22 год.), практичні заняття (22 год.), самостійна робота (256 год.).</p>

Система оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання здобувачів здійснюється згідно Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (зі змінами та доповненнями) від 30.01.2021, №11-ОД.

Система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з освітнього компоненту базується на принципах систематичності, комплексності, об'єктивності, обґрунтованості, диференційованого підходу.

Система оцінювання передбачає активну роботу здобувачів вищої освіти впродовж семестру та отримання ними оцінки за практичні заняття, модульну контрольну роботу, самостійну роботу, екзамен, сума яких складає підсумкову рейтингову оцінку за освітній компонент.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Денна форма здобуття освіти

Поточний і модульний контроль		С . р .	З а л і к С у м а	Поточний і модульний контроль			С . р .	І с п и т	С у м а
Змістовий модуль 1		1 0	100	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3		1 0	40	100
Поточний контроль	МКР			Поточний контроль	Поточний контроль	МКР			
50 балів	40 балів			8 балів	22 бали	20 балів			

Заочна форма здобуття освіти

Поточний і модульний контроль		С . р .	З а л і к С у м а	Поточний і модульний контроль			С . р .	І с п и т	С у м а
Змістовий модуль 1		1 0	100	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3		1 0	40	100
Поточний контроль	МКР			Поточний контроль	Поточний контроль	МКР			
50 балів	40 балів			16 балів	14 бали	20 балів			

Поточний контроль. Обрахунок підсумкового рейтингового балу поточного контролю (r_k) здійснюється за формулою:

$$r_k = (0,05 \times r_k^c + 0,4) \times \hat{r}_k^a$$

де r_k^c – середня оцінка навчальної діяльності здобувача вищої освіти на навчальних заняттях з навчального (змістового) модуля, тобто частка від ділення суми всіх оцінок на їх кількість (беруться оцінки від 4 до 12, отримані на навчальних заняттях та оцінки, отримані після ліквідації здобувачем вищої освіти поточної заборгованості, а $\hat{r}_k$ – встановлений максимально можливий бал оцінювання результатів навчальної діяльності здобувача вищої освіти за результатами поточного контролю з урахуванням її вагомості.

Модульна контрольна робота. Мета її написання – виявити рівень теоретичних знань та практичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти.

Модульна контрольна робота (МКР 1 - 40 балів, МКР 2 – 20 балів)

МКР передбачає виконання тестових завдань із дисципліни.

Мета її написання – виявити рівень теоретичних знань та практичних умінь і навичок студентів. МКР складається із 40 тестових завдань, які оцінюються у 1 б (для МКР 1) і у 0,5 б (для МКР 2).

Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі. До її написання допускаються всі студенти. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів.

Студенти, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Контроль за самостійною роботою відбуватиметься за допомогою бесіди (опитування), письмових відповідей.

На самостійне опрацювання відведено 5-6 питань у межах кожної теми. Правильна відповідь зараховується аналогічно до поточного контролю, за критерієм зараховано чи незараховано. Для отримання максимальної оцінки (10 балів) необхідно опрацювати усі теми. Для мінімальної (6 балів) достатньо 60 % (6 тем).

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Екзаменаційна оцінка за національною шкалою
90-100	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	задовільно
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незадовільно
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

Критерії оцінювання знань, умінь, навичок здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях

Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.

Початковий (понятійний):

- здобувач володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів та відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні» (1 бал);

- здобувач мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте

відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні»; може самостійно знайти відповідь у підручнику (2 бали);

- здобувач намагається аналізувати на основі володіння елементарними знаннями і навичками; робить спроби виконання завдань і дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом (3 бали).

Середній (репродуктивний):

- здобувач володіє початковими знаннями; орієнтується у поняттях і визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні у нього труднощі (4 бали);
- здобувач знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацювати частину навчального матеріалу; робить прості висновки за алгоритмом, але його висновки не логічні, не послідовні (5 балів);
- здобувач розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати матеріал, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час виконання вправ за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами (6 балів).

Достатній (алгоритмічно дієвий):

- здобувач правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми (7 балів);
- знання здобувача досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; виконувати різні види аналізу, його відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати (8 балів);
- здобувач вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички (9 балів).

Високий (творчо-професійний):

- здобувач володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначити тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси (10 балів);
- здобувач володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності; спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію (11 балів);
- здобувач має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні ситуації та завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою, самоосвітою; логічно та творчо викладає матеріал в усній і письмовій формі; розвиває свої здібності й схильності; використовує

	різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах (12 балів).
Поточний контроль	Практичні завдання, самостійна робота
Підсумковий контроль	Модульна контрольна робота, залік, екзамен
Локація	Згідно з розкладом